

ÎN STARE DE BINE
Program pentru ONG-uri susținut de Kaufland

GHID de ACCESIBILIZARE a unui spectacol de teatru

Proiect finanțat în cadrul programului În Stare de Bine, susținut de:

Implementat de:

BASCA

Ceva de spus.ro

Implicarea face diferența.

Kaufland

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

Editor: Asociația Ceva de Spus / martie 2021

Conţinutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziţia oficială a programului „În stare de bine”

Cuprins

01	**Despre proiectul Teatru accesibil tuturor** *Anca David, Asociaţia Ceva de Spus*	. P 01-02
02	**Concepte generale în accesibilizarea evenimentelor culturale** *Manuela Oprea-Toma, Asociația Ceva de Spus*	. P 02-08
03	**Accesibilizarea spectacolului Fluturii sunt liberi** *Simona Smultea, Asociaţia Ceva de Spus*	. P 09-14
04	**Recomandări privind accesibilizarea fizică a spaţiilor pentru nevăzători** *Simona Smultea, Asociaţia Ceva de Spus*	. P 15-16
05	**Experienţa de proiect – interviuri**	. P 17-22
06	**Bibliografie şi resurse suplimentare**	. P 23

Despre proiectul Teatru accesibil tuturor

În România, accesul la cultură al persoanelor cu dizabilități este extrem de limitat deoarece nu există evenimente culturale accesibilizate, drept urmare participarea sau implicarea persoanelor cu dizabilități în actul de cultură este redusă. În acest context, Asociația Solidart, în colaborare cu Asociația Ceva de Spus și-au propus accesibilizarea unui spectacol de teatru pentru toate persoane cu diferite tipuri de dizabilități.

“Teatrul accesibil tuturor” este un proiect derulat de Asociația Solidart și Asociația Ceva de Spus și finanțat prin programul „În stare de bine”, susținut de Kaufland România și implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

Obiectivul proiectului este ca accesibilizarea spectacolelor de teatru să devină o practică uzuală, nu doar ocazională, așa cum este în present. Proiectul s-a materializat în următoarele 3 rezultate:

- **Spectacolul „Fluturii sunt liberi” de Leonard Gershe, dedicat publicului larg și accesibilizat pentru persoane cu dizabilități. Având în vedere restricțiile cauzate de pandemie, spectacolul a fost difuzat în mediul online.**
- **Spectacol de teatru radiofonic “Fluturii sunt liberi” de Leonard Gershe.**
- **Un ghid de accesibilizare a unei piese de teatru pentru public cu dizabilități, distribuit entităților teatrale locale și naționale.**

Parteneri

Asociația Solidart (Teatrul Basca) a fost creat ca spațiu de întâlnire între persoane vulnerabile, artiști și comunitate. Asociația își propune, ca prin intermediul atelierelor de artă, spectacolelor, concertelor și proiecților de film, să realizeze o conexiune între comunitățile defavorizare sau vulnerabile și cetățeni obișnuiți din Timișoara.

Asociația Ceva de Spus este formată din autoreprezentanți, persoane cu dizabilități fizice și intelectuale, și își propune să aducă o schimbare în viața persoanelor cu dizabilități prin acțiuni de conștientizare și lobby pentru drepturile omului. Prin aceste acțiuni, autoreprezentanții doresc să atragă atenția asupra faptului că dizabilitatea este rezultatul interacțiunii persoanei cu un mediu restrictiv, drept urmare accesibilizarea mediului fizic și informațional este absolut necesară.

Concepte generale în accesibilizarea evenimentelor culturale

Acest ghid conţine o serie de recomandări pentru oricine își propune organizarea unei acțiuni culturale incluzive și reprezintă un prim pas al unui lung proces de învățare, în care sperăm să se regăsească alături atât operatorii culturali, cât și persoanele cu dizabilitate, ca „experţi” cu privire la propriile nevoi.

Cultura accesibilă este un concept inseparabil de angajamentul pentru o societate incluzivă şi acces egal la servicii şi produse pentru toţi membrii. În ultimii ani au existat o serie de demersuri de accesibilizare. De exemplu, persoanele cu dizabilitate vizuală se pot bucura de filme, de materiale video, de spectacole de teatru şi alte manifestări culturale datorită descrierilor audio. În anumite ţări există spectacole dublate în limbaj mimico-gestual. Cu toate acestea, în majoritatea situaţiilor discriminarea şi segregarea culturală sunt încă regula generală, cu atât mai îngrijorător când este vorba de fonduri publice şi investiţii actuale.

Accesibilitatea culturală nu este însă condiţionată de resurse materiale. Cel mai important pas nu costă nimic: deschiderea şi disponibilitatea de a asculta, de a te informa, de a afla cum putem să creştem participarea la evenimente culturale a persoanelor cu dizabilitate.

Dizabilitatea

Dizabilitatea este un concept complex, aflat încă în evoluție, cu o variabilitate semnificativă de la o țară la alta, având în vedere specificitatea barierelor de mediu. Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități specifică faptul că persoanele cu dizabilități “includ acele persoane care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngrădi participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți”.

Această definire este o confirmare a faptului că mediul fizic, social și segregarea sunt obstacole mai mari decât dizabilitatea însăși. Sistemele noastre – educațional, de transport, de sănătate, de locuit, ocupația și angajarea în muncă, posibilitățile de petrecere a timpului liber – sunt construite pentru a satisface nevoile a 90% din populație. Restul – 10%, sunt cei pe care îi numim persoane cu dizabilități, care nu pot folosi fără ajutor aceste sisteme așa cum sunt construite ele astăzi.Perspectiva drepturilor omului pornește de la ideea că sistemele unei societăți trebuie gândite în așa fel încât să nu excludă nici un membru de la utilizarea lor.

Pentru înțelegerea adaptărilor de care au nevoie persoanele cu dizabilități pentru a permite accesul acestora la cultură, vom face o scurtă descriere a specificității fiecărui tip de dizabilitate.

Dizabilitatea vizuală

Dizabilitatea vizuală include un spectru larg de afectare a capacității de a vedea, de la diminuare până la pierderea totală a acesteia, la unul sau ambii ochi. Poate surveni oricând pe parcursul vieții. Pentru persoanele nevăzătoare din naștere, sistemul Braille și atingerea sunt esențiale în înțelegerea și conceptualizarea realității. Cei care și-au pierdut ulterior vederea sau cu acuitate vizuală diminuată înțeleg conceptele și descrierile vizuale, de exemplu referitoare la culoare, compoziție etc. și apreciază genul acesta de informație. Prin urmare, accesul la o operă de artă, de exemplu, este divers: atingere pentru opere de artă sau machete, descrieri ale celor care nu pot fi atinse, descriere audio pentru spectacole sau filme. Uneori sunt percepute doar contrastele puternice, sau contrastul lumină-întuneric, în timp ce anumite persoane reușesc să citească cifre sau litere scrise cu font foarte mare.

Dizabilitatea auditivă

Dizabilitatea auditivă poate fi congenitală sau dobândită pe parcursul vieții, totală sau parțială. Limba în care învață și sunt educate persoanele care nu aud este limbajul mimico-gestual românesc (LMG), denumit general și limbajul semnelor, iar limba română poate fi, în diferite grade, o limbă străină pentru ei. LMG este o limbă de sine stătătoare care are, ca orice altă limbă, o structură, un lexic, reguli gramaticale și alte componente specifice. Prin urmare, inclusiv citirea informației scrise în română poate genera dificultăți de înțelegere. Pentru aceste persoane, accesul la conținut este favorizat de utilizarea limbajului semnelor și de facilitatori care cunosc foarte bine cultura surzilor. Persoanele care au devenit surde la vârste mai mari au învățat limba română și pot utiliza cu ușurință comunicarea scrisă. Unele persoane au nevoie să vadă fața celui care vorbește pentru a citi pe buze, indiferent dacă și-au pierdut total sau parțial auzul. Există și persoane cu dizabilitate polisenzorială - surdo-mute, de exemplu.

Dizabilitatea intelectuală

Dizabilitatea intelectuală presupune deficiențe în domeniul cognitiv, limitarea capacității de înțelegere a persoanei, însoțite sau nu de tulburări de limbaj, tulburări motrice, deficiențe senzoriale, afectarea discernământului etc. Persoanele cu dizabilitate intelectuală ușoară au suficientă autonomie pentru a participa la spectacolele și evenimentele culturale destinate publicului larg. Pot beneficia de adaptările adresate celorlalte categorii de persoane cu dizabilitate, cum ar fi fonturile mărite, caracterele ușor de citit, asocierea textului cu imagine și altele.Persoanele cu dizabilitate intelectuală accentuată sau cu dizabilități asociate au nevoie, în general, de producții culturale adaptate.

Dizabilitatea psihică

Dizabilitatea psihică include tulburări din sfera psihiatrică sau de origine neurofiziologică (inclusiv traumatisme craniene, consum de droguri...), care limitează sau deformează, pentru anumite perioade de timp, viziunea persoanei asupra realității și controlul asupra activității lor mentale, afective și fizice. În timpul unei crize, poate fi greu de comunicat cu persoana afectată. De cele mai multe ori, însă, sub tratament evoluția este favorabilă. Dar lipsa acceptării din partea comunității, stigmatizarea și izolarea contribuie la accentuarea suferinței persoanelor și la scăderea șanselor de recuperare.

O societate evoluată ia în considerare, în ceea ce privește politicile și strategiile, diversitatea individuală și asigură resursele necesare pentru satisfacerea nevoilor fundamentale ale tuturor cetățenilor, fără discriminare.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități introduce două concepte de importanță majoră pentru felul în care gândim și planificăm funcționarea societății în ansamblu:

Adaptare rezonabilă – se referă la modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure, în condiții de egalitate, de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Design universal – proiectarea produselor, mediului, programelor și serviciilor, astfel încât să poată să fie utilizate de către toate persoanele, pe cât posibil, fără să fie nevoie de o adaptare. Este vorba de conceptualizarea și construirea unei realități care să ia în considerare specificul și nevoile tuturor cetățenilor, prevenindu-se în acest mod necesitatea modificărilor și adaptărilor ulterioare. Și nu doar persoanele cu dizabilități sunt vizate de paradigma societății pentru toți, ci și categorii cum ar fi vârstnicii, copiii etc.

Accesibilizarea mediului se referă atât la infrastructura fizică – clădiri, mijloace de transport, cât și la serviciile comunității, bunurile de consum, inclusiv evenimentele culturale.

Accesibilizarea informațională se referă la adaptarea informațiilor astfel încât să poată fi receptate și înțelese de persoanele cu dizabilități, de exemplu: informații prezentate în limbaj ușor de înțeles, pictograme, mesaje scrise cu litere mai mari, semnalizarea direcției, casei de bilete, a birourilor, interpreți în limbaj mimico-gestual.

Accesibilizarea de conținut se referă la adaptarea spectacolelor, evenimentelor şi a operelor de artă astfel încât persoanele cu dizabilități să poată recepta actul de cultură.

Lipsa ori îngreunarea accesului la informație, la locații, la actul cultural efectiv, limitează posibilitatea persoanei cu dizabilitate de a participa la viața culturală a comunității.

Recomandări generale privind accesibilizarea:

Designul evenimentului cultural şi etapa de planificare

Luaţi în calcul încă din această fază accesibilizarea conţinutului. Dacă se poate, încercaţi să alegeţi din start locul cel mai accesibil posibil pentru desfăşurarea evenimentului.

Etape:

- Dorinţa şi angajamentul de a crea un eveniment accesibil
- Consultarea actorilor relevanţi
- Evaluarea situaţiei
- Stabilirea unor obiective realiste legate de accesibilizare
- Desemnaţi un responsabil cu accesibilizarea/accesul
- Revizuiţi procedurile şi includeţi dizabilitatea
- Evaluaţi clădirile, spaţiile, căile de acces şi desfăşurarea evenimentului în sine, identificaţi eventualele bariere de deplasare şi utilizare, evaluaţi accesul la eveniment
- Evaluaţi accesibilitatea informaţiilor şi a modului de comunicare
- Includeţi accesibilizarea în discuţiile despre buget, achiziţii
- Atunci când este posibil şi adecvat, includeţi în mod autentic persoanele cu dizabilitate, nu doar ca public, ci şi ca participanţi activi şi creatori de artă şi cultură.

Comunicarea evenimentului

Comunicaţi informaţii privind elementele de accesibilizare, inclusiv despre politica de bilet (dacă se oferă gratuitate persoanei cu dizabilitate şi însoțitorului, dacă se oferă doar în anumite condiţii speciale etc.). Oferiţi informaţia în diferite formate (vizual, auditiv, subtitrare, pictograme şi simboluri, print de dimensiuni mari, font uşor de citit, contraste bune de culoare, limbaj clar).

Încercaţi să oferiţi, în echipă, cele mai potrivite răspunsuri pentru situaţia dumneavoastră la următoarele întrebări generale:

Cum comunicăm eficient, ţinând cont de nevoile persoanelor cu dizabilitate? Ce spun persoanele cu dizabilitate despre experienţa lor cu evenimentele culturale? Cum putem să facem evenimentele şi actele de cultură mai accesibile? Care sunt paşii? Care sunt nevoile? Cum oferim sprijin într-un mod respectuos? (întreabă înainte să ajuţi şi aşteaptă să primeşti răspuns; vorbeşte direct cu persoana, nu cu însoţitorul despre aspecte legate de persoana cu dizabilitate; vorbeşte clar, concis; întreabă dacă nu ai înţeles ce spune persoana; reformulează şi simplifică dacă persoana cu dizabilitate nu înţelege, nu repeta acelaşi conţinut doar mai tare; nu lua decizii în locul persoanei etc). Cum acţionăm în situaţiile de urgenţă?

A fi deschis către dialog este una dintre acţiunile fără costuri către accesibilitatea culturală. O atitudine primitoare face diferenţa, chiar şi în locrile unde există multe bariere fizice legate de participarea persoanelor cu dizabilitate.

Persoanele cu dizabilitate ştiu cel mai bine care le sunt nevoile, prin urmare ele sunt primele care ar trebui consultate atunci când se doreşte crearea unor oportunităţi de participare care le vizează. Implicarea lor denotă respect şi aprecierea lor ca parteneri egali şi valoroşi în acest proces. Faceţi lucrurile împreună cu persoanele cu dizabilitate şi cu membrii comunităţii, nu pentru ei. Cereţi păreri, recomandări, idei.
Fiţi atenţi la limbajul şi termenii utilizaţi pentru desemnarea persoanelor cu dizabilitate (de exemplu anumiţi termeni, precum retardat, nu se mai folosesc, fiind consideraţi peiorativi; dacă aveţi dubii, întrebaţi persoana/persoanele ce terminologie preferă să utilizaţi; ca regulă generală, diagnosticul nu se foloseşte ca substantiv - surzii, ci ca adjectiv - persoane cu dizabilitate auditivă.

Asiguraţi-vă că luaţi în calcul:

- Includererea în materialele de comunicare a unor informații generale despre accesibilitatea evenimentului, de exemplu: „Pentru informații despre accesibilitatea evenimentului pentru persoanele cu dizabilități apelați nr.XXXX”; „Locația este accesibilă persoanelor utilizatoare de scaun rulant”; „Spectacolul este subtitrat ” – însoțită, eventual, de pictograma care reprezintă persoanele cu deficiențe de auz; „Pentru acest film este disponibilă descrierea audio” – însoțită de pictograma care reprezintă persoanele nevăzătoare.
- Includerea unor informații privind politica de bilet, eventuale reduceri, gratuități, reguli care se aplică persoanelor care au nevoie de însoțitor, accesul cu câini utilitari etc.
- Accesibilizarea paginilor web în conformitate cu liniile directoare WCAG 2.0, care reprezintă standardele internaționale.

Accesibilitatea spaţiului fizic şi a traseelor

Există anumite standarde care pot fi consultate, pentru clădiri şi spaţii urbane, cum ar fi
Ordinul Nr. 189 din 12 februarie 2013.

Recomandări:

- Trasee exterioare accesibile, continue, stabile, solide, antiderapante, cu o înclinaţie adecvată pentru utilizare
- Locuri de parcare pentru persoane cu dizabilitate, inclusiv pentru autoturisme cu rampă rabatabilă
- Indicarea pe hartă a traseelor accesibile şi folosirea indicatoarelor în locaţii
- Trasee interiorare accesibile, cu lărgime adecvată pentru utilizatorii de fotolii rulante, inclusiv a uşilor
- Toalete pentru persoane cu dizabilitate
- Spaţiu suficient în locurile de servire a mesei pentru manevrarea cărucioarelor
- Semnalizarea audio şi vizuală în caz de urgenţă
- Minim un ghişeu pentru vânzarea biletelor să fie la nivelul utilizatorilor de fotoliu rulant
- Toalete (inclusiv ecologice, dacă este un eveniment în aer liber) accesibile.

Transport şi deplasare

Includeţi informaţii despre variantele de transport accesibile persoanelor cu dizabilitate în comunicarea privind evenimentul.

Persoanele cu dizabilități au dreptul la transport urban în acomun accesibil, inclusiv pentru utilizatorii de scaun rulant. Însă nu toate mijloacele de transport sunt dotate cu rampă, de aceea este important să se apeleze dispeceratul la numărul disponibil de TelVerde și să se planifice călătoria.

Pentru persoanele cu dizabilități care nu pot să folosească transportul în comun, există locuri speciale de parcare aproape de intrare?

Dacă evenimentul se desfăşoară în interior, cât de accesibilă este locaţia? Există scări, praguri, lifturi etc.?

Masă, cazare, activităţi conexe evenimentului cultural

Includeţi informaţii despre variantele de transport accesibile persoanelor cu dizabilitate în comunicarea privind evenimentul.

Persoanele cu dizabilități au dreptul la transport urban în acomun accesibil, inclusiv pentru utilizatorii de scaun rulant. Însă nu toate mijloacele de transport sunt dotate cu rampă, de aceea este important să se apeleze dispeceratul la numărul disponibil de TelVerde și să se planifice călătoria.

Pentru persoanele cu dizabilități care nu pot să folosească transportul în comun, există locuri speciale de parcare aproape de intrare?

Dacă evenimentul se desfăşoară în interior, cât de accesibilă este locaţia? Există scări, praguri, lifturi etc.?

Exemple de accesibilizare

Pictogramele

Pictograma reprezintă o imagine simbol pentru un anumit concept, acțiune sau idee. Deși sunt în mod special de folos persoanelor cu dizabilitate intelectuală, auditivă etc., ele pot fi utile oricăror utilizatori, inclusiv celor care vorbesc o limbă străină, facilitând înțelegerea informațiilor. Există pictograme prin care se pot da indicații de deplasare și orientare (pentru toalete, scenă, restaurant, parcare, lifturi etc). Pictogramele pot fi utilizate și pentru a comunica despre tipurile de dizabilitate pentru care sunt accesibile anumite evenimente culturale.

Subtitrarea

Subtitrarea cu ajutorul unui ecran plasat deasupra scenei, pe care apar toate dialogurile și textele, ajută la înțelegerea unui spectacol, de exemplu. Există și dispozitive individuale, ecrane de tip carte electronică, care pot fi oferite doar unora dintre utilizatori, care oferă transcrierea integrală a cuvintelor, inclusiv a efectelor sonore speciale (sunete, muzică, bruiaje) și traducerea în alte limbi.

Acest tip de accesibilizare este destinat în special persoanelor cu dizabilitate auditivă și celor care vorbesc o limbă străină și se pretează spectacolelor de operă, teatru etc.

Descrierea audio

Descrierea audio constă în descrierea tuturor elementelor care compun contextul: decoruri, costume, mișcări, acțiuni, lumină etc. și asigură conexiunea între sunet și imagine. Aceste descrieri facilitează înțelegerea unui spectacol sau a unui film de către nevăzători.

Accesibilitatea site-urilor

Un pas important pentru o Europă incluzivă a fost directiva referitoare la accesibilitatea site-urilor instituţiilor publice. Normele internaționale privind bunele practici în domeniu sunt disponibile prin Web Accessibility Initiative. În România există un Ghid pentru accesibilizarea paginilor web care poate fi descărcat la adresa *http://dialogsocial.gov-.ro/wp-content/uploads/2017/07/Web-Ghid-A4-19-pagini-4-iulie-cu-text.pdf*.
Pentru a putea implementa aceste recomandări s-ar putea să aveţi nevoie de colaborarea cu departamentul de IT sau să contractaţi aceste servicii.

Accesibilizarea spectacolului de teatru Fluturii sunt liberi

Numele meu este Simona Maria Smultea. Sunt autoreprezentant, copreședinte la Asociația Ceva de spus și în acest proiect, pe lângă rolul de inițiator al lui, am avut și rolul de consultant pentru accesibilizare. Ideea proiectului a pornit din dorința mea de a merge la cât mai multe spectacole de teatru unde să pot înțelege ce se întâmplă pe scenă fără ajutorul însoțitorului, care de obicei devenea descriptorul spectacolului. Pe lângă faptul că nu beneficiez întotdeauna de un însoțitor şi că poate uneori aș vrea să merg singură la un spectacol, de multe ori pentru cel care mă însoțește devine obositor şi oamenii din jur pot fi deranjați de explicațiile date. În plus, mi-aș dori ca acest lucru să devină o normalitate, nu o excepție și cât mai multe persoane cu dizabilități diferite să beneficieze de accesul la cultură.

În urma unei conferințe de la Londra, pe tema accesului la cultură al persoanelor cu dizabilități, m-am hotărât că o să fac să se întâmple și la noi un spectacol care să fie accesibil pentru persoanele cu dizabilități, indiferent de care ar fi ele. Am avut contact cu teatru direct, am jucat în spectacolul de teatru senzorial și s într-un spectacol de teatru Forum organizat chiar de Teatrul Basca. Aici am avut deschidere din partea oamenilor și mi-au ascultat propunerile, chiar am încercat să accept si Billies piesa în care am jucat, piesa de teatru Forum. Atunci am cunoscut-o și pe Ana Ursu și a fost deacord să punem în scenă piesa Fluturii sunt liberi.

Accesibilizarea pentru nevăzători a spectacolului de teatru Fluturii sunt liberi

Recomandări generale

Informațiile prezentate în format vizual trebuie să se regăsească și alte formate. Comunitatea celor cu deficiențe de vedere este destul de neomogenă și cuprinde de la indivizi cu o ușoară afectare a vederii până la cei care și-au pierdut abilitatea de a vedea în totalitate. Nevoile celor care s-au născut fără vedere diferă semnificativ față de cele ale persoanelor care au pierdut vederea mai târziu. Indiferent de nevoile acestora, informațiile trebuie să fie accesibile tuturor.

Descrierea narativă oferă nevăzătorilor și celor cu deficiențe de vedere șansa de a avea o mai bună înțelegere a ceea ce se întâmplă pe scenă. Spectatorii nevăzători primesc receptoare mici și o cască și pot astfel auzi și replicile de pe scenă și descrierea narativă. Volumul receptorului se poate regla sau opri, în cazul în care persoana dorește acest lucru. Spectatorilor le sunt descriși actorii, costumele și detaliile scenei pe care se desfășoară piesa. Ori de câte ori e necesar, se descriu acțiunile actorilor și schimbările de decor. Descrierea narativă se scrie înainte de reprezentație astfel încât nimic să nu fie omis.

Descriptorul - este o persoană care trebuie să știe să folosească un limbaj cât mai obiectiv, fără a aduce propria viziune. Sarcina lui este de a face un script.

Naratorul - este cel care citește în timp real ce se întâmplă, trebuie să aibă dicție, flexibil și să adapteze.

Ei pot fi una și aceiași persoană. Descriptorul vizionează piesa de trei-patru ori înainte de a face descrierea narativă. Aceasta poate fi făcută împreună cu o persoană nevăzătoare. Se mai poate face și altfel, după ce naratorul face descrierea narativă, ea este evaluată de o persoană nevăzătoare, care face corecturi și sugestii.

Tehnici standard în realizarea unei descrieri narative (Joe Clark):

1. Descrie ce observi – este cerința de bază pentru descrierea narativă dar și cel mai des ignorată. În ultima vreme s-a făcut o schimbare de termini și s-a înlocuit ce observi cu ce vezi, observația include și propria interpretare.
2. Descriptorii și naratorii servesc audiența, nu propria persoană – descrierea nu are rolul de a pune în evidență vocea și vocabularul naratorului. Important este ca cei din audiență să înțeleagă cât mai clar piesa.
3. Dacă timpul te limitează să fii selectiv, prima data descrie cee ace este esential de știut, ca acțiuni sau detalii care, omise, ar putea induce în eroare spectatorii.

4. Ori de câte ori este posibil, descrie acțiuni și detalii care oferă informații despre aspectul fizic al actorilor, atmosferă, detalii ale scenei.

5. Descrierile sunt livrate în timpul pauzelor de vorbire sau în pauze. Este permis să lași pauze de vorbire să treacă, fără descriere narativă.Este mai important să faci producția ușor de înțeles decât să oferi fiecare detaliu din spectacol. Când este absolut necesar, se poate face descriere și peste dialogul actorilor.

6. Descrie orice stare emoțională evidentă. Nu încerca să descri lucruri pe care nu le văd toți, ca de exemplu stări mentale, raționamente.

7. Oferă descriere într-un stil vocal care se combină bine cu fundalul audio al spectacolului din acel moment.

8. Vocea naratorului trebuie să se distingă de celălalte voci din spectacol dar nu trebuie să reprezinte un distractor.

9. Nu te cenzura. Violență, sexualitate, limbaj licențios și orice altceva un descriptor sau un narator al putea să găsească neplăcut, ar trebui descris.

10. Nu fi foarte specific legat de trecerea timpului dacă nu există indici vizuali care să sprijine acest lucru.

11. Oferiți descriere extinsă – în cazul pieselor de teatru, această descriere se referă la detalii legate de scenă, obiecte de recuzită, costumele actorilor. Toate acestea se descriu înainte de începerea spectacolului.

12. Descrierea narativă pentru spectacole și tururi se face pe loc și va fi transmisă prin căști, naratorul având astfel ocazia de a se adapta improvizațiilor făcute de actori. Pentru muzee se face în prealabil o înregistrare, care va fi pusă la dispoziția vizitatorilor ulterior.

Unele teatre oferă sesiuni speciale pentru nevăzători, în care aceștia pot cunoaște actorii și membrii staff-ului și se pot familiariza cu narațiunea și cu acțiunile care vor avea loc pe scenă în timpul spectacolului. În cadrul “touch tours”, spectatorii nevăzători pot urca pe scenă pentru a simți cu mâna forma și textura obiectelor de scenă și a costumelor și pot primi lămuriri suplimentare în legătură cu scena. De asemena, în cadrul acestui tur, spectatorii pot vorbi cu actorii. Mai există posibilitatea de prezentare a personajelor sau decorurilor în Braille și oferită nevăzătorilor în prealabil.

Studiu de caz

Accesibilizarea pentru nevăzători a piesei Fluturii sunt liberi

Simona Smultea

Vreau să împărtăşescu cu voi experienţa mea concretă în accesibilizarea pentru nevăzători a spectacolului de teatru Fluturii sunt liberi.

Pentru mine a fost un model şi o sursă de inspiraţie domnul Mircea Bucur, de la Fundaţia Cartea Călătoare. Fundaţia Cartea Călătoare are, printre altele, ca obiect de activitate accesibilizarea filmelor, dar şi a spectacolelor de teatru. Am ascultat o varinată accesibilizată a unui spectacol de teatru realizată de echipa lor şi mi-am dorit să realizez acelaşi lucru şi la Timişoara.

După ce a fost aprobat proiectul, am participat la castingul pentru actorul principal, care urma să aibă rolul de nevăzător în spectacol. Ulterior, am colaborat cu el şi i-am dat câteva sugestii despre cum se mişcă un nevăzător.

Am participat la toate repetiţiile şi am învăţat scenariul şi replicile actorilor. După ce am ştiut că nu se vor mai face modificări în scenă, împreună cu naratorul, am început să lucrăm la descrierea narativă. El a făcut o propunere de descriere a activităţilor din spectacol pe care le-am stabilit ca fiind esenţiale, pe care am parcurs-o ulterior împreună. Am păstrat doar elementele esenţiale de comunicat şi am eliminat detaliile care ar fi îngreunat înţelegerea piesei şi nu ar fi lăsat loc spectatorului să îşi imagineze el ce se întâmplă. Apoi, am vizionat

înregistrarea unei repetiţii şi am stabilit unde o să fie inserate, între replicile actorilor, textul descriptiv. Am participat împeună cu naratorul la repetiţii şi am încercat să sincronizăm acţiunea actorilor cu inserţiile din descrierea narativă. De exemplu, la început actorul trebuia să aştepte 30-40 de secunde până să înceapă să spună prima replica, ştiind că naratorul descrie în acest timp încăperea pentru publicul nevăzător. Naratorul stabileşte unde se desfăşoară acţiunea, descrierea decorului şi introduce personajele. Într-o primă variantă a descrierii narative, am introdus personajele folosind direct numele acestora. După feed-backul primit de la domnul Mircea Bucur, am revizuit, înţelegând că este important să lăsăm personajul să se prezinte, atunci când intră în scenă, noi limitându-ne la a descrie genul şi câteva caracteristici. De exemplu, în loc de a spune "Gill intră în scenă", am spus " Intră o fată îmbrăcată într-o salopetă colorată şi îi întinde mâna lui Don pentru a face cunoştinţă ".

Am stabilit cu actorii care sunt momentele importante în care trebuie să prelungească pauza, astfel încât naratorul să aibă timp să introducă descrierea. Le-am trimis sugestiile şi în scris. Au modificat ritmul piesei în funcţie de descrierea narativă.

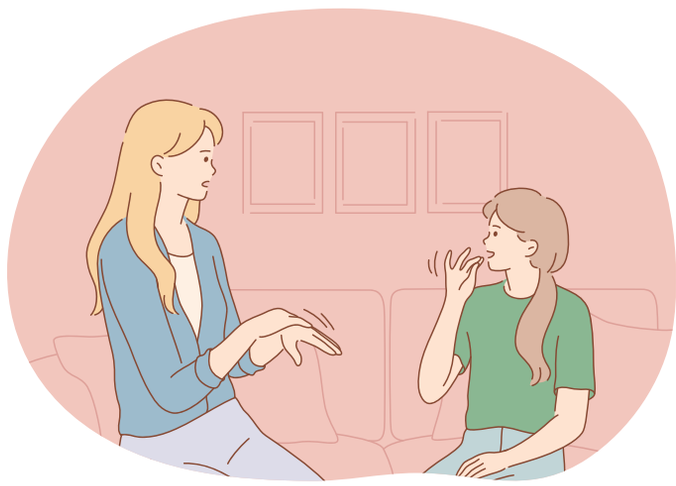
Ideal, naratorul trebuie să stea într-o cabină, să vărbească la microfon şi să poată vedea ce se întâmplă pe scenă în timp real, ca să poată să povestească orice întâmplare, chiar neprevăzută. De exemplu, dacă pică un element de decor, el trebuie să spună acest lucru. Publicul nevăzător ascultă descrierea în căşti. Din păcate, spaţiul de la Teatrul Basca nu a permis acest lucru. Naratorul a vizionat spectacolul pe un monitor, într-o cameră alăturată, şi a citit descrierea în timp real. Din cauza pandemiei cu Coronavirus, spectacolul Fluturii sunt liberi nu a putut fi jucat în sală, cu public şi a fost transmis online, live. Din acest motiv a existat un mic decalaj între descrierea narativă, transmisă pe o frecvenţă radio, şi video. În mod normal, ar trebui sincronizate, astfel încât şi persoanele cu rest de vedere să poată şi să vizioneze filmul, dar şi să poată să asculte descrierea narativă.

În orice proces de accesibilizare pentru nevăzători, recomand să cereţi părerea unei persoane nevăzătoare, întrucât ştie cel mai bine ce are nevoie să audă pentru a înţelege o piesă.

Accesibilizarea pentru persoane cu deficienţe de auz a spectacolului de teatru Fluturii sunt liberi

Persoanele surde sau cu deficiențe de auz ar putea avea nevoie de interpretare pentru a participa pe deplin la întâlniri, conferințe și spectacole. Atunci când programul este mai lung, ar putea fi nevoie de mai mulți interpreți. Cei mai mulți interpreți mimico-gestuali lucrează în echipe și se schimbă la interval de 20 minute.

Cea mai bună poziționare a interpretului este lângă vorbitor sau, dacă nu este posibil, în acelaşi plan cu acesta. Într-o sală de spectacole, poziționarea acestuia variază în funcție de spectacol, de mărimea și forma sălii. Lumina trebuie să fie indirectă dar direcționată spre partea superioară a corpului, în special pe fața interpretului.

Instruirea personalului care oferă suport

Cel mai bun instrument de accesibilizare a unei instituții culturale este investiția în oameni, fie că este vorba despre angajați, voluntari sau membrii ai board-ului. Timpul și energia investite în a pregăti oamenii pentru a înțelege și a acomoda persoane cu dizabilități poate face diferența între simpla îndeplinire a obligațiilor legale și a oferi o experiență în care toată lumea să se simtă bine-venită.

Obiectivul oricări program de training este să învețe participanții să fie mai incluzivi – să se simtă comfortabil să implice persoane cu dizabilități în activitățile lor.

Atunci când se organizează un training pe accesibilizare este foarte important să fie implicate și persoane aparținând categoriiilor de persoane pentru care se face adaptarea. Contactul direct cu persoanele cu dizabilități, cu o altă perspectivă este un bun instrument de conștientizare și încurajează cooperarea. Perspectiva persoanelor cu dizabilități este foarte valoroasă pentru că aduce în prim-plan experiența lor ca participanți, spectatori sau vizitatori.

Trainingul ar trebui să fie un model de accesibilitate. Training-urile ar trebui ținute în spații accesibile, materialele ar trebui realizate cu un scris mai mare, ar trebui să fie disponibilă o variant în limbaj Braille, video-urile ar trebui descrise narativ iar interpreții mimico-gestuali ar trebui să fie prezenți, pentru ca oamenii să poată experimenta accesibilitatea.

Recomandări privind accesibilizarea fizică a spaţiilor pentru nevăzători

Pentru accesibilizarea fizică a sălilor de spectacole, locații festival, teatre de vară și anexe ţineţi cont de faptul că contrastele, texturile, sunetele și luminile sunt la fel de importante în spațiile interioare ca și în spațiile exterioare. Persoanele cu deficiențe de vedere pot beneficia de un design suplimentar al spațiului care să le ajute să îl navigheze cu ușurință.

Scări

- Semnalizați vizual și tactil zona scărilor - se folosesc culori și texturi contrastante iar pentru nevăzători, este foarte utilă prezența unor borduri proeminente.
- Benzi texturate la capetele scărilor - benzile ar trebui să meargă paralel cu treptele pentru a orienta persoana nevăzătoare în spațiu.
- Balustrade pe ambele părți ale scărilor - desi acestea se regăsesc la majoritatea clădirilor, este important ca acestea să fie plasate la un nivel natural, accesibil tuturor persoanelor.

Lifturi

- Instalați semnale sonore care se semnaleze persoanelor nevăzătoare la ce etaj sunt și care este momentul în care trebuie să coboare.
- Texturi contrastante și culori la deschiderea liftului – acestea vor permite celor cu deficiențe de vedere să își dea seama când au intrat în lift.
- Marcaj în relief sau scriere Braille pe butoanele liftului

Uși și ferestre

- Adăugați stickere sau sticlă glazurată pe uși și geamuri pentru a fi mai ușor vizibile pentru cei cu deficiențe de vedere.
- Marcaj colorat contrastant pe podea, în apropierea unei uși
- Clanţa şi cadrul uşii semnalizate cu o culoare contrastantă - îi ajută pe cei cu deficiențe de vedere să nu se lovească de margini.
- Uși care se deschid automat - sunt cel mai ușor de folosit de cei cu deficiențe de vedere, cât și de cei cu alte dizabilități. Cele mai potrivite uși sunt cele care se deschid în direcția opusă persoanei care intră.

Iluminat

- Păstrați spațiile iluminate corespunzător - ideal ar fi să fie o lumină cât mai apropiată de lumina naturală.
- Sistem de iluminare în podea - ajută persoanele cu deficiențe de vedere să se orienteze pentru că, de obicei, podeaua este o suprafață întunecată, fiind greu de identificat potențiale obstacole ce apar.
- Reflexia luminii pe suprafețe - induce în eroare persoanele cu deficiențe de vedere, soluția fiind aceea de a găsi materiale și texturi care nu reflectă lumina.

Semnalizare

- Folosiți marcaje mari și contrastante - imaginile mari, cu caractere contrastante sunt mai ușor de citit decât cele mici. De asemenea, dacă sunt illuminate corespunzător, sunt mult mai ușor de identificat.
- Identificați locurile de maximă importanță și semnalizați-le corespunzător – toalete, parcări, intrări și ieșiri din săli.
- Adăugați hărți tactile - în limbaj Braille sau cu caractere în relief, puse la un nivel potrivit, ajută nevăzătorii să se orienteze în spațiu.

Este foarte important ca texturile și contrastele să fie folosite corect, doar pe zonele menite să orienteze persoanele cu deficiențe de vedere. Atunci când sunt folosite și cu scop de a înfrumusețea spațiul, ele pot induce în eroare persoanele. Orientarea în spații mari, deschise este foarte deficitară la cei cu deficiențe de vedere așa că astfel de spații ar trebui prevăzute cu covoare tactile.

Site-uri, locație case bilete

Tehnologiile disponibile prin intermediul computerului sunt esențiale pentru comunicarea noastră zilnică. Internetul, e-mailul, website-urile sunt folosite pentru informare, vânzări, ca instrument educational sau sunt parte importantă a muncii noastre. Operatorii culturali ar trebui să-și ia angajamentul să facă toate aceste instrumente accesibile. Dacă o instituție folosește website să vândă bilete sau să promoveze un spectacol, nu poate exclude persoanele cu dizabilități. Sunt multe feluri în care tehnologia a fost adaptată pentru persoanele cu deficiențe de vedere sau cu mobilitate scăzută. Cel mai comun este cititorul de ecran, o aplicație prin care documentele, e-mailurile și paginile web sunt “citite cu voce tare”. Un buton pe un ecran tactil ar permite nevăzătorilor să audă informațiile pe care alții le pot citi. Design-ul website-urilor ar putea fi făcut astfel încât să fie ușor de accesat de către persoanele cu dizabilități.

Experienţa de proiect *Interviuri*

Jasmina Mitrici

Ce rol aţi jucat în acest proiect? Când ați auzit prima dată despre acest proiect și ce v-a determinat să acceptați să participați în el?

În acest proiect am jucat rolul lui Jill Tanner. Despre proiect am aflat de la regizoare, Ana Maria Ursu, atunci când mi-a propus să joc în spectacol. Au fost multe motive pentru care am acceptat, câteva sunt personale, și țin de depășirea unei limite, dar și o ultimă încercare de a face teatru. Însă dincolo de asta, mi-am dorit să lucrez cu echipa formată deja, actori cu care am mai colaborat și, alături de care, am avut o experiență frumoasă și productivă. De asemenea, mi-am dorit să fac parte dintr-un proiect de teatru pentru comunitate, lucru pe care nu l-am mai făcut de mult. Ideea mi s-a parut excelentă, era ceva de care avem nevoie.

Aţi ştiut ce înseamnă teatru accesibil înainte de participarea în acest proiect?

Știam acest termen, ”accesibilizare”, datorită concertelor la care am participat, care aveau interpret pentru surzi. Însă teatru accesibilizat nu știam ca există, nu în România.

În ce fel a fost diferită activitatea şi experienţa dumneavoastră în acest spectacol accesibilizat şi ce a fost diferit faţă de un spectacol obişnuit? Care au fost provocările pe care le-aţi întâmpinat?

În prima lună de lucru am crezut că cea mai mare provocare a fost personajul, însă ulterior am realizat că transmiterea unui mesaj, a unor emoții și relații de pe scenă catre publicul cu dizabilități este de fapt adevărata provocare. Tatrul obișnuit presupune o alăturare de factori ce stimulează toate simțurile. Însă atunci când ai de-a face cu un public al cărui simț este anulat, cum este văzul, un simț foarte important în participarea la un spectacol, situația se schimbă. Iar pentru actori, și deci și pentru mine, s-a pus problema dacă reușim să transmitem în absența acestui element vizual. Daca energia, vocea și legăturile dintre personaje sunt suficiente pentru a crea o experiență...teatrală. Apoi a urmat un pas important în facilitarea accesului pentru nevăzători, și anume racordarea între noi, actorii, și naratorul care realiza descriera narativă. Găsirea unui ritm ideal pentru a nu scăpa ritmul spectacolului și, în același timp, posibilitatea de a oferi un timp util naratorului să transmită indicațiile.

Ce aţi învăţat în urma acestui proiect? Ce recomandări aveţi pentru cei care doresc să accesibilizeze spectacole de teatru?

În primul rând mi s-a demonstrat că se pot face lucruri minunate cu oameni care provin din zone, teatre și/sau domenii diferite. Colaborările de soiul acesta sunt cele mai fructuoase. De asemenea, am învățat mai multe despre nevoile culturale ale acestei comunități, pe care societatea nu o ia în considerare așa cum ar trebui. Teatrul, și orice altă sursă de cultură, nu trebuie să fie un privilegiu, așadar cel mai important lucru pe care l-am învățat este importanța unor astfel de proiecte. Pentru cei care doresc să realizeze un astfel de proiect, le recomand să aibă răbdare și să ia în considerare descrierea narativă, să o introducă în procesul de lucru cât mai repede și neapărat să colaboreze cu membrii ai comunităților persoanelor cu dizabilități. Este important să ceară feedback-ul lor, ei știu cel mai bine ce au nevoie. Iar dacă au de jucat un perosnaj cu dizabilitate, să facă studiu alături de aceștia, să-i urmărească îndeaproape, să ceară multe informații pentru a putea realiza un personaj cât mai apropiat de realitate. De altfel, și observarea relaționării din viața reală dintre persoane cu dizabilități și cele fără e importantă. Cum ne raportam natural la ele, ce e prejudectă, ce e educație. Nu în ultimul rând, recomand curaj. Nu e chiar atât de complicat pe cât sună.

Ce v-a plăcut la acest proiect? Există o întâmplare amuzantă sau ceva ce doriţi să împărtăşiţi cu publicul despre experienţa dumneavoastră?

A fost o experiență pe care mi-am dorit-o mult și cred că cel mai mult mi-a plăcut să văd spectacolul ridicându-se, sprijinit de oameni veniți fiecare din alte instituții și asociații. Faptul ca oamenii au fost toți pe aceeași lungime de undă și faptul că s-a trecut cu ușurință peste îcercări și probleme. Nu aș vrea să par ca mă bucur de necazul altuia, dar momentele de la începutul proiectului în care colegul nostru, Simion Caragia, în încercarea de a deprinde mersul unui nevăzător, intra în toți pereții, aș putea spune că au un loc special in memoria mea. Am avut parte de multe momente distractive și amuzante, umorul e esențial într-o astfel de colaborare, care datorită multiplelor provocări, poate deveni tensionată. Însă e nevoie de mai multe proiecte de genul acesta.

Otniel Curaciuc-Floruţ

Ce rol aţi jucat în acest proiect? Când ați auzit prima dată despre acest proiect și ce v-a determinat să acceptați să participați în el?

Mă numesc Otniel CURACIUC-FLORUŢ, în prezent student al Facultăţii de Muzică şi Teatru din cadrul Universităţii de Vest din Timişoara, secţia Artele spectacolului (actorie), grupa de Limba Română, anul III. Pentru spectacolul „Fluturii sunt liberi" m-am ocupat de accesibilizarea spectacolului pentru persoanele nevăzătoare. Prima dată am auzit de acest proiect de la Ana Maria Ursu, cea care a regizat acest spectacol şi totodată cea care mi-a propus să mă implic în acest proiect. Am luat propunerea ca pe o provocare, mai ales fiindcă îmi place să mă implic în viaţa civică şi, pe cât se poate, să ajut persoane care nu au acces în mod normal la teatru sau artă, în general.

Aţi ştiut ce înseamnă teatru accesibil înainte de participarea în acest proiect?

Am avut contact cu o încercare timidă de a accesibiliza un spectacol pentru persoane nevăzătoare. Asta s-a întâmplat într-un spectacol Basca din cadrul festivalului „invzbl", intitulat „Să se facă". Diferenţa între spectacolul mai sus menţionat şi noul proiect al teatrului Basca a fost că aici, accesibilizarea a fost un proiect îndelungat, un parcurs din care am învăţat multe despre ceea ce au nevoie să le fie explicat persoanelor nevăzătoare sau celor cu deficienţe de vedere.

În ce fel a fost diferită activitatea şi experienţa dumneavoastră în acest spectacol accesibilizat şi ce a fost diferit faţă de un spectacol obişnuit? Care au fost provocările pe care le-aţi întâmpinat?

Provocarea a fost să îmi dau seama de ceea ce nu se înţelege dintr-un spectacol normal şi ceea ce se poate explica din spaţiul de joc, din acţiunile şi relaţiile personajelor. De asemenea, dificil a fost să găsim variantele cât mai scurte şi pauzele dintre replicile actorilor unde descrierea narativă se poate adăuga, fără a rupe ritmul scenelor şi fără să intervenim în textul şi acţiunea actorilor.

Ce aţi învăţat în urma acestui proiect? Ce recomandări aveţi pentru cei care doresc să accesibilizeze spectacole de teatru?

Din acest proiect am reuşit, sau cel puţin aşa cred, să înţeleg etapele unui proiect de accesibilizare. Recomand celor care vor să încerce acest tip de proiect, să noteze detaliat fiecare acţiune a piesei, iar apoi, împreună cu o persoană nevăzătoare, indispensabilă proiectului, să găsească formula cea mai simplă prin care ideile a „ceea ce nu se vede" să fie introduse în spectacol ca descriere narativă fără ca naratorul să recurgă, pe cât se poate, la modificări în ceea ce priveşte cursul spectacolului.

Ce v-a plăcut la acest proiect? Există o întâmplare amunzantă sau ceva ce doriţi să împărtăşiţi cu publicul despre experienţa dumneavoastră?

M-am bucurat că am avut ocazia să experimentez o parte ignorată a ceea ce înseamnă adresarea prin teatru către publicul larg. De asemenea, mă bucur mult că am putut să ajut o comunitate de spectatori, considerabilă din punct de vedere numeric, care, din păcate, au fost ignoraţi sau care sunt prea puţin familiarizaţi cu fenomenul teatral. Au fost o serie de întâmplări amuzante şi, deopotrivă, o serie de evenimente care m-au sensibilizat. Pot spune că este important să ne privim ca egali şi, indiferent de circumstanţe, să ne oferim ajutorul atunci când cineva are nevoie de ceea ce noi deţinem şi tratăm ca firesc, în timp ce alţii sunt nevoiţi mereu să se adapteze. Sper că o asemenea experienţă va ajuta ficare persoană implicată să îşi reevalueze relaţiile cu cei din jur, bazându-se, în viitor, pe mai multă înţelegere şi compasiune.

Alina Ilea

Ce rol aţi jucat în acest proiect? Când ați auzit prima dată despre acest proiect și ce v-a determinat să acceptați să participați în el?

Interpretez rolul doamnei Baker, mama lui Don, un tânăr nevăzător care încearcă să-şi câştige independenţa faţă de mama sa.
Am ajuns în acest proiect la invitaţia regizoarei, Ana Ursu, de a interpreta acest personaj. Ana mi-a împărtăşit gândurile ei despre acest proiect şi intenţia de a accesibiliza spectacolul de teatru pentru persoanele cu dizabilităţi.

Aţi ştiut ce înseamnă teatru accesibil înainte de participarea în acest proiect?

Nu, nu m-am mai întâlnit cu acest lucru înainte şi nu ştiam cum se realizează tehnic accesibilizarea. Mi-am pus însă această problemă în urma unui workshop de dans care a avut loc la Teatrul Naţional Timişoara la care au participat , alături de actori, persoane cu deficienţe de auz. Atunci am realizat, cred, imposibilitatea persoanelor cu deficienţe(de orice fel) de a participa la spectacol de teatru.

În ce fel a fost diferită activitatea şi experienţa dumneavoastră în acest spectacol accesibilizat şi ce a fost diferit faţă de un spectacol obişnuit? Care au fost provocările pe care le-aţi întâmpinat?

Am lucrat cum lucrez de obicei la toate proiectele din care fac parte. Au fost însă câteva lucruri de care am ţinut cont, mai atent. Am fost mai atentă la rostire, la curăţenia intenţiilor pe text. Pentru că a existat descrierea narativă pentru spectatorii nevăzatori, fidelitatea faţă de miza scenică a fost mai accentuată. De asemenea, pauzele stabilite, pentru ca descrierea narativă să poată avea loc, trebuiau foarte bine respectate.

Ce aţi învăţat în urma acestui proiect? Ce recomandări aveţi pentru cei care doresc să accesibilizeze spectacole de teatru?

E minunat să descopăr, să redescopăr că oamenii , indiferent de obstacolele pe care le întâmpină, își doresc și au nevoie de teatru. Datoria noastră ca artiști este să le facem posibilă împlinirea acestei nevoi. Cred că toate instituțiile de spectacol, de stat sau independente, ar trebui să realizeze spectacole accesibilizate.

Ce v-a plăcut la acest proiect? Există o întâmplare amunzantă sau ceva ce doriţi să împărtăşiţi cu publicul despre experienţa dumneavoastră?

Echipa care s-a format în jurul acestui proiect a fost minunată. Implicația socială a acestui proiect ne-a făcut pe toți mai responsabili și, în același timp, mai încărcați emoțional.

Simion Caragia

Ce rol aţi jucat în acest proiect? Când ați auzit prima dată despre acest proiect și ce v-a determinat să acceptați să participați în el?

În acest spectacol am avut rolul unui băiat nevazator, pe nume DON BAKER, în vârsta de 20 de ani. Nu am știut nimic legat de acest proiect, nici măcar la casting nu am știut despre ce e vorba. Văzusem pe facebook anunț că se caută actori tineri care să cânte la voce și cu chitara. Chestia cu chitara mă speriase puțin că nu știam ce nivel se cere. La insistența colegei mele de facultate și de scena, pe nume Jasmina Mitrici, m-am apucat, cu câteva zile înainte de casting, să învăț ceva concret la chitara pentru că eu știam doar câteva acorduri și atât.

Aţi ştiut ce înseamnă teatru accesibil înainte de participarea în acest proiect?

Nu știam ce înseamnă teatru accesibil. Din păcate, nici nu mă gândisem la chestia asta până nu am ajuns să fac parte din acest proiect.

În ce fel a fost diferită activitatea şi experienţa dumneavoastră în acest spectacol accesibilizat şi ce a fost diferit faţă de un spectacol obişnuit? Care au fost provocările pe care le-aţi întâmpinat?

Personal, pentru mine, cel mai dificil și provocator a fost rolul de nevăzător. Practic, pe lângă lucrurile normale pe care trebuia să le fac ca și actor, a trebuit să învăț să mă comport ca un nevăzător. În prima etapa a proiectului am decis să joc cu ochii închiși, pentru a mă obișnui să mă ghidez cu celelalte simțuri, fără a mă baza pe vedere. Pe lângă această metodă, am avut ocazia să primesc niște sfaturi și să observ o persoană nevăzătoare, cum se descurca într-o anumită situație din viața de zi cu zi. O altă provocare a fost să învăț să nu gesticulez absolut deloc și să încerc să minimizez cât mai mult exprimarea fizica. A doua etapă a constat în a mă obișnui să clipesc cât mai rar posibil și să am privirea fixa.

Ce aţi învăţat în urma acestui proiect? Ce recomandări aveţi pentru cei care doresc să accesibilizeze spectacole de teatru?

În acest proiect am învățat că, indiferent de provocări și de dificultatea unui rol, cu timp, muncă și răbdare, poți ajunge la rezultate. Am învățat o nouă metodă de exprimare, una mai puțin expresivă, una mai mult interiorizată.
Accesibilizarea este un aspect care a depins mai mult de regie și scenografie. Noi, ca și actori, când accesibilizăm un spectacol trebuie să ne concentram asupra unui traseu exact al spectacolului, unde nu este loc de improvizație. Orice improvizație majoră poate declanșa o mică catastrofă în continuarea reprezentației. În acest spectacol de teatru avem două persoane care fac accesibilizarea(traducerea) în timp real, o dată cu actorii.

Ce v-a plăcut la acest proiect? Există o întâmplare amunzantă sau ceva ce doriţi să împărtăşiţi cu publicul despre experienţa dumneavoastră?

Faptul ca am contribuit la accesibilizarea unui spectacol de teatru mă bucura enorm. Pe lângă emoțiile puternice trăite pe scenă, mă bucur că pot face ceva frumos pentru oameni frumoși. Sper să se accesibilizeze cât mai multe de acum încolo.
Întâmplări amuzante au tot fost de-a lungul proiectului. Marea majoritate s-au întâmplat în prima etapă. Jucând cu ochii închiși, vă dați seama. M-am urcat pe masă, pe geam, m-am sprijinit de pereți inexistenți și tot așa. Iar restul întâmplărilor amuzante au fost datorită si din cauza dragilor mei colegi de scena si a regizoarei, alături de care am râs pe masură.

Ana Ursu

Ce rol aţi jucat în acest proiect? Când ați auzit prima dată despre acest proiect și ce v-a determinat să acceptați să participați în el?

În acest proiect am fost regizorul spectacolului Fluturii sunt liberi. Pe lângă asta am coordonat şi echipa care a implementat proiectul. Am auzit de această iniţiativă în decembrie 2019 de la Simona Smultea care mi-a explicat importanţa accesibilizării unui spectacol de teatru. Îmi plac provocările şi ideile bune pentru comunitate, de aceea am acceptat cu entuziasm să fac parte din proiect. Recunosc, am avut emoţii pentru că era ceva absolut nou pentru mine. Şi fără consultanţă nu aş fi reuşit să înţeleg ce trebuie să fac.

Aţi ştiut ce înseamnă teatru accesibil înainte de participarea în acest proiect?

Nu. E dificil să înţelegi ceva ce nu cunoşti. În grupul meu de oameni cu care interacţionez zilnic nu sunt persoane cu dizabilităţi. Cel puţin nu erau până acum, aşa că partea de accesibilizare însemna să avem, la Teatrul Basca, o rampă pentru persoanele cu deficienţe locomotorii sau o toaletă accesibilizată. Îmi era străină partea de accesibilizare a conţinutului artistic.

În ce fel a fost diferită activitatea şi experienţa dumneavoastră în acest spectacol accesibilizat şi ce a fost diferit faţă de un spectacol obişnuit? Care au fost provocările pe care le-aţi întâmpinat?

La un spectacol obişnuit, rolul regizorului este să coordoneze echipa artistică (actori, scenografi) împreună cu echipa tehnică (sunetist, luminist). La acest spectacol echipa tehnică a fost mult mai mare şi coordonarea a fost una complexă. Provocarea a fost să îmbin toate aspectele, ca într-un puzzle imens, fără a deteriora munca nimănui.
O altă provocare a fost să găsesc soluţiile tehnice cele mai bune pentru beneficiarii proiectului. Fiecare dizabilitate are anumite nevoi specifice şi mi-am dorit să ofer o experienţă bună pentru fiecare spectator în parte.

Ce aţi învăţat în urma acestui proiect? Ce recomandări aveţi pentru cei care doresc să accesibilizeze spectacole de teatru?

Am învăţat că publicul nu e doar un număr. Fiecare artist vrea ca opera lui să ajungă la cât ai mulţi oameni. Acest proiect m-a învăţat să apreciez publicul prin conţinutul lui, şi nu prin numărul lui.
Acum, după ce am terminat procesul, pot spune că nu a fost atât de complicat pe cât părea la început. Important e să te gândeşti la publicul tău şi să te consulţi cu oamenii potriviţi, oameni cu experienţă în domeniul accesibilizării şi cu beneficiarii.

Ce v-a plăcut la acest proiect? Există o întâmplare amunzantă sau ceva ce doriţi să împărtăşiţi cu publicul despre experienţa dumneavoastră?

Mi-a plăcut că s-au adunat mulţi oameni în jurul acestei idei. Că fiecare a vrut să îşi facă treaba cât mai bine. Şi zic eu, au şi reuşit. Repetiţiile au fost amuzante pentru că am creat o atmosferă relaxantă.

Bibliografie şi resurse suplimentare

- Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission) (2017) - Promoting access to culture via digital means
- Ministère de la Culture et de la Communication (2010) - Équipements culturels et handicap mental
- Ministère de la Culture et de la Communication (2009) - Accessibilité et spectacle vivant
- Ministère de la Culture et de la Communication (2007) - Culture et handicap. Guide pratique de l'accessibilité
- Joel Snyder - THE VISUAL MADE VERBAL—A Comprehensive Training Manual and Guide to the History and Applications of Audio Description
- Joe Clark (2010) Audio Description Guidelines and Best Practices, disponibil la https://www.acb.org/adp/docs/AD-ACB-ADP%20Guidelines%203.1.doc
- International Perspectives on the Cultural Accessibility of People with Disabilities, disponibil la http://www.artbeyondsight.org/mei/wp-content/uploads/WP_International_Perspectives-REV.pdf
- www.culture.gouv.fr/handicap
- www.mrac.org/access/
- www.vsao.org/about_us/additional_resources
- www.disabilityempowerment.net
- www.adata.org
- www.acbohio.org